

DAMAD İBRAHİM PAŞA EVKAFINA DAİR VESİKALAR

M. Münir Aktepe

İbrahim Paşa Niğde sancağının Ürgüb kazasına bağlı Muşkara (Nevşehir) köyünde doğmuştur. Babasının İzdin voyvodası Sipahi Ali Ağa olduğu hususuna dikkat edilirse, kendisinin pek de fakir olmayan bir aileye mensup bulunduğu daha iyi anlaşılır. Hısım ve akrabalarından birçok kimseler, zamanla İstanbul'a göç ettiklerinden 1689 (1100) tarihlerinde, İbrahim Paşa'nın dahi, yakınlarını görmek ve bir iş bulmak amacile İstanbul'a geldiğini ve Helvacılar ocağına girmek suretile, Saraya intisap ettiğini görüyoruz. Ancak Yazıcı halifeliği vazifesile Edirne sarayına gittikten sonradır ki, orada şehzade Ahmed'i tanımış ve onun mukarrebleri arasına girmeğe muvaffak olmuştur. Edirne vak'ası veya Feyzullah Efendi olayı sonunda ise, III. Ahmed'in iclâsını müteakib, 1703' de saray erkânile birlikte tekrar İstanbul'a geldi ve burada yine çeşitli saray hizmetlerinde bulundu. 1709 senesinde kendini çekemiyenler tarafından, III. Ahmed'in yanından uzaklaştırılmasına ve Çorlulu Ali Paşa'nın bütün emvâlini müsâdere ettirerek onu Edirne'ye sürdürmesine rağmen, Şehid Ali Paşa zamanında Mora'da yeni fethedilen yerlerin tahririne memur edilmek suretile, tekrar meydana çıktı ve Niş defterdarlığı ile gittiği Avusturya seferinde, Petervaradin bozgunu sonunda, bu fena haberi bildirmek üzere Edirne'ye geldiğinde, Padişah ile eski dostluğunu yeniden temin etti¹.

Üçüncü Ahmed 3 Ekim 1716' da vezirlik ile Rikâb-ı hümayun kaymakamlığına getirdiği İbrahim Paşa'yı, 19 Şubat 1717 ta-

¹ Osman-zâde Tâib, *Hadikatü'l-vüzera*, İstanbul 1271, s. 2) vd.; Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddin, *Tuhfe-i hattatın*, İstanbul 1928, s. 30; Râşid, *Tarih*, İstanbul 1282, III, 261-265, 269 vd.; IV, 275, 330; V, 140.

rihinde kızı Fatma Sultan'a nikâhlamak suretile kendine damad yaptı ve nihayet 6 Mayıs 1718'de, İbrahim Paşa Osmanlı imparatorluğu'nun sadaret mevki'ni işgal etti². Bu vazife ile birlikte, batılı komşularına karşı, bir sulh siyaseti tākibine başlayan İbrahim Paşa'nın dahilde bilhassa mâli sâhada olmak üzere, bazı işlerin ıslâhına teşebbüs ettiğini görüyoruz. Meselâ parayı çok sevdiği söylenen III. Ahmed'i tatmin ve hazinede tasarrufu sağlamak gayesiyle yeniçerilerin mevcudunu yeniden yoklatmış ve yalnız İstanbul'da 1500 keselik bir tasarruf sağlamıştı. Şam'a ait ocaklık mukataalardan, ipek, kahve ve ağnam vergilerini ayırmak suretiyle geliri artırdığı gibi, Bosna mukataalarının vergi miktarını da çoğalttı. Sakız adası gibi bazen vergilerden muaf mahaller için yeni yeni vergiler ihdas etti. Hulâsa 1721 senesi başında devletin masrafları çıktıktan sonra, hazineye 5675 divânî keselik bir varidat sağladığı ve bununla da sosyal hayatta bazı değişiklikler yapmak istediği görüldü³.

İbrahim Paşa sadâreti esnasında geniş ölçüde imâr faaliyetine dahi önem vermiş; gerek İstanbul'da, gerek doğduğu köyde ve bunun bağlı bulunduğu kazada bir çok eserler vücuda getirmişti. Bilhassa Yirmi-sekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa sefaretini sonunda, III. Ahmed'e sefâretnâmesile birlikde takdim ettiği Fransa'nın Versailles ve Fontainebleau saraylarına ait plân ve bahçe resimleri dairesinde, İstanbul imar edilmeğe başlandıktan sonra İbrahim Paşa da kendi ölçüsünde, şahsına ait binalar ile bu faaliyete katıldı. Şimdilik tesbit edebildiğimize nazaran onun, İstanbul'un muhtelif yerlerinde, câmi, medrese, mektep, çeşme nevinden bir hayli inşaatı vardı. Topkapısı civarında bir kasır ile bunun etrafındaki bahçeler, Salıpazarı ve Beşiktaş'da sahilsaray ve köşk nevinden binalar ile bunların etrafında bulunan bahçeler; Fatih Sarıgözel'de, Eyüb'de, Kâğıthane'de, Ortaköy'de, Kuruçeşme'de ve Kanlıca'nın üstünde Mirâbad'da, Hünkâr-iskeleyi'nde Yalıköyü ile Çubuklu havalisinde çeşmeler, yine Üsküdar'da, on beşten fazla çeşme; Şehzâde-başı'nda bir Dârülhadis, bunun mescidi

² Silâhdar Mehmed Ağa, *Nusret-nâme*, Velîyüddin Efendi Kütüp. nr. 2369, 316^a; Şeyhi Mehmed Efendi, *Vekâyi'ül-fudela zeyli*, Üniversite Kütüp. Ty. nr. 1535, 269^b.

³ Râşid, *Tarih*, V, muhtelif yerler; Münir Aktepe, *Patrona İsyanı* (1730), İstanbul 1958, s. 19 vd.

ve kütüphanesile sebil ve çeşmesinden müteşekkil külliye; Bâbiâli'de Acımusluk sokağında, diğer bir Dârülhadis ile hamam; Sirkeci'de, Âşir-Efendi caddesinde Yenipostahane'nin arkasında Muallimhane ve bunun çeşmesiyle sebili, İbrahim Paşa'nın, sadareti esnasında İstanbul'a hediye ettiği âbideler meyânında bulunuyordu⁴. Bir çok mahâlleri de damadı Kethüda Mehmed Paşa, diğer damadı Kapudanıderya Kaymak Mustafa Paşa ve oğlu Mehmed Paşa adına şenlendirmekte idi.

İbrahim Paşa inşaat hususunda yalnız İstanbul'a bağlı kalmamış, Osmanlı devletinin diğer vilâyetlerinde dahi bir kısım eserler bırakmıştı. Bunların başında ise, kendisinin doğduğu Nevşehir «Muşkara» geliyordu. Burada sadaretinin ilk yıllarında yaptırmış olduğu bir câmi, muallimhane ve hamam ile sekiz çeşmeden maada, son yıllarında vücuda getirdiği diğer bir câmi, medrese, imâret, mektep, kütüphane, han ve ikinci bir hamam ile çarşı, Muşkara'yı tam manâsiyle bir «Nevşehir» hâline getirmişti. İbrahim Paşa'nın bunlardan maada, bugün için tesbit edebildiğimiz bizzat Ürgüb'ün muhtelif mahallerinde on çeşmesi; İzmir'de bir mescidi ve hanı ile liman ağzında Mısır-çarşısı vardı. Ayrıca Ürgüb'ün Nar köyünde Halil Beşe mescidini, Göre köyü câmiini, Çorum'un Hacı Hamza köyünde bulunan Sinan Paşa mescidi ile hanını onarmak ve bunların bilumum masraflarını karşılamak suretile de kendine maletmişti⁵.

İbrahim Paşa bu sosyal müesseselerin tam ve verimli olarak çalışabilmesi için de, gelir kaynağı olmak üzere birçok yerleri

⁴ Ahmed Refik, *Hicri on ikinci asırda İstanbul hayatı*, İstanbul 1930, s. 72 (1133 tarihli ferman sûreti); *Mühimme defteri*, nr. 130 da bulunan vesika suretleri için bk. İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/1, 166 ve IV/2, 314; Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa, *Nusret-nâme*, 21^b; Râşid, *Tarih*, c. III, s. 261, c. V, s. 119, 161, 399, 205, 207 vd.; Küçük Çelebi-zâde Âsım, *Tarih*, s. 374, 385, 411, 530; Hüseyin Ayvansaraylı, *Hadikatü'l-cevâmi*, İstanbul 1281, c. I, s. 41, 52, 78, 183, 246, 300, c. II, 70, 104, 123, 153, 155; Müstakim-zâde, Süleymân Saadettin, *Tuhfe-i hattatın*, s. 750; Tayyar-zâde Ahmed Atâ, *Tarih-i Atâ*, İstanbul 1293, II, 153-165; İ. H. Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri*, İstanbul 1943, c. I, s. 126, 138, c. II, s. 52, 324, 340; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, 1314, s. 69, 101, 111, 227, 289, 317; Nedim, *Divân*, Gölpinarlı neşri, İstanbul 1951, s. 179, 218; İzzet Ali Paşa, *Divân*, İst. Üni. Kütüp. Ty. nr. 5541, 44 v.d. Mustafa Nuri Paşa, *Netâyicü'l-vuku'at*, İstanbul 1327, III, 31 v.d.

⁵ Başbakanlık arşivi, *Mühimme defteri*, nr. 129, s. 1, nr. 130, s. 146, nr. 133 s. 471; Ahmed Refik, *İbrahim Paşa zamanında Ürgüb ve Nevşehir*, T T E M, sene 14, s. 160 vd.d.: Nedim, *Divân*, s. 185-190, 233.

bunlara vakfetmiş bulunuyordu. Meselâ Aydın sancağının Güzelhisar nahiyesinde iki köy, Karlı-elinde bir köy, Manastır sancağının nefsi-i Manastır nahiyesi mukataası, Akdeniz'de Nakşe «Nak-sos» adasında bâğ ve bahçeler, Muşkara köyü ve mülhakatı, Uçhisar, Murdar-Sahriç mezraasının, Muşkara mukataasına dahil kısmı, İstanbul'da Daye-Hatun mahallesinde kiralık dört konağın geliri, Molla-Mehmed bahçesi civarında 27 dükkânlı bir çarşı, Kasımpaşa'da, Camiikebir hizasında 40 dükkânlı diğer bir çarşı, bugünkü Şehzadebaşı mevkiinde, karşılıklı iki sıra halinde 82 dükkân, İzmir'de sabunhaneler, üçsalhane, bir taşhan, kahvehane, fırın, yahudhane, frengthane ve bunlara bağlı muhtelif dükkânlar ile Antakya'nın Zeytiniye köyü civarında on üç adet dut bahçelerini bu meyanda zikredebiliriz⁶.

Tarih Dergisi'nde (cilt XI, sayı 15) muhtevasını neşrettiğimiz iki vakfiye dolayısıyla, İbrahim Paşa'nın bu vakfiyelerde zikrolunmayan daha bir çok eserleri bulunduğunu, bunlar için de ayrıca bazı vakfiyelerin tanzim edilmiş olması lâzımgeldiğini söylemiş-tik. Fakat henüz elimize bu gibi mahallerin vakıf şartlarını gösteren bir vesika geçmiş değildir. Buna mukabil maliyeden devr edilen defterler meyanında, III. Ahmed tarafından İbrahim Paşa'nın, yalnız Nevşehir'deki âsarı için vakf edilmek gayesile temlik istenilen mahallere ait bir mülknâme ile bazı tezkire suretleri geçmiş bulunuyor. Bu vesikalar yukarıda gayet muhtasar şekilde hâl tercümesini gördüğümüz ve 1709 tarihinde bütün emvâli müsâdere edilerek Edirne'ye sürülen İbrahim Paşa'nın III. Ahmed'e damad ve bilhassa sadrıâzam olduktan sonra, ne şekilde mülk sahibi olduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir. Tarih kitaplarından hemen hemen hiç birinde tesadüf edemediğimiz bu nevi malûmata, bu yazımızla, III. Ahmed tarafından damadına temlik edilmiş bulunan daha bazı mahalleri ilâve etmek istiyoruz.

III. Ahmed çok sevdiği ve «mebâdî-i neşv ü nemây-i şebab-larından berû harem-i melâik-mahrem-i pâdişâhanemde perve-rişyâb-ı nezahet ü âdâb olup merkûz-ı fuâd-ı sadâkat-mu'tadları olan mâye-i istîdad ve kabiliyet-i hüda-dâd hasebiyle hidemât-i

⁶ Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivi, Dol. nr. 1959, sand. nr. 37 sıra nr. 25; Dol. nr. 1959, sand. nr. 43, sıra nr. 27. *iki vakfiye: Zeytiniye, Antakya-Suveydiye yolu üzerinde ve Suveydiye'nin kuzeyindedir* (René Dussaud, *Topographie historique de la Syrie antique et médiévale*, Paris 1927, 2927).

hümayûn-ı hüsrevânemde semt-i zuhûr bulan sa'y-i cezîlleri marziyy u meşkûr ve ânen fe-ânen nazar-ı ehl-perver-i mülûkânem ile mel-hûz u manzûr olarak kemayenbagi rizây-i yümn-iktizây-i mülûkânemi tahsil ve nâmus-ı sadâkat ve ubûdiyyeti tekml eylemeğe muvafak ve devlet-i aliyyemin vâsıtatü'l-akd-i nizâm ve intizâmı oldu-ğu müsellemler ve muhakkak olan... vezîr-i âzam ve dâmâd-ı mükerremim...⁷ diye tavsif ettiği İbrahim Paşa'ya yalnız Muşkara, Uçhisar, Güzelhisar ve daha bazı yerlerde bulunan köyleri, bâğ ve bahçeleri temlik etmekle kalmamış; bunun yanında şübhesiz daha bir çok yerleri damadına mülk olarak vermişti. İşte Şubat 1728 (Receb 1140) tarihli mülknâme ile ona bağlı vesikalardan, III. Ahmed'in İbrahim Paşa'ya vakfiyelerde adı geçen yerler dışında daha nerelerini temlik eylediğini, Nevşehir'de yaptırdığı müesseselere, başka nerelerden gelir temin edildiğini öğrenmekteyiz ve yine bu vesikalar bize gösteriyor ki, İbrahim Paşa'ya sâir âsârının devamı ve bakımı için, III. Ahmed daha bir çok yerler temlik etmiş olmalıdır. Bu gibi vesikalar elimize geçtikçe neşrine devam edilecektir. Böylece, Muşkara gibi bir köyden gelen ve kendi servetile bu kadar eseri bırakmasına imkân bulunmayan İbrahim Paşa'nın, ne şekilde mülk sahibi olduğu ve nerelere sâhib bulunduğu daha bâriz olarak anlaşılacaktır düşüncesindeyiz.

1

Telhis mücebince Baş-muhâsebe'ye kayd ve mülk-nâme-i hümayûn verilmesi yazılmıştır. 17 Receb 1140

Arz-ı bendeleridir ki

Taraf-ı bâhirü's-şeref-i düstûrânelerinden Nevşehir'de ihyâsına muvaffak oldukları câmi-i şerîf ve medrese-i lâtif ve sâir evkâf-ı cemîlelerine ilhâk olunmak üzere cenâb-ı meâlî-nisâblarına temlik buyurulan karyeler ile memlehanın mahalleri Tevki'î kalemi ile tashih olunmağla Defter-i hâkânî'den verilen sûret-i icmâldir Ma'lûm-ı devletleri oldukta Gümüşhâne mukataası ve Mora muhassıllığına zamm olunacak akçeler zamm olunup Baş-muhâsebe'ye kayd ve mülknâme-i hümayûn verilmek bâbında fermân devletlü inâyetlü sultanım hazretlerindir⁸.

⁷ ve ⁸ Başbakanlık Arşivi, Maliye Defterleri, 5797. nr. h dosya.

Mücebince yazıla

Nişân-ı hümayûn yazıla ki

Mebâdî-i neşv ü nemây-i şebâblarından berû harem-i melâik mahrem-i pâdişâhânemde perverişyâb-ı nezâhet u âdâb olup merkûz-ı fuâd-ı sadâkât-mu'tâdları olan mâye-i istîdad ve kâbiliyyet-i hüdâ-dâd hasebiyle hidemât-ı hümayûn-ı hüsrevânemde semt-i zuhûr bulan sa'y-ı cezîlleri marziyy u meşkûr ve ânen fe-ânen nazâr-ı ehl-perver-i mülûkânem ile melhûz u manzûr olarak kemayenbağî rizây-ı yümn-iktizây-ı mülûkânemi tahsîl ve nâmûs-ı sadakat ve ubûdiyyeti tekmil eylemeğe muvaffak ve devlet-i aliyyemin vâsîtatü'l-akd-i nizâm ve intizâmı olduğu müsellem ve muhakkak olan düstûr-ı ekrem müşîr-i efram nizâmü'l-âlem nâzîmu menâzîmü'l-ümüm müdebîrî umûrî'l-cumhûr bî'l-fikrî's-sâkıb mütemmimü mehâmmî'l-enâm bî'r-rey'i's-sâib mümehhidü bünyânî'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkânî's-saâdeti ve'l-iclâl mükemmilü nâmûsî's-saltanatî'l-uzmâ mürettibü merâtibî'l-hilâfeti'l-kübrâ el-mahfûf bi-sunûfi avâtîfî'l-Melikî'l-a'lâ vezîr-i âzam-ı Âsaf-şiyem ve dâmâd-ı mükerrem-i vâlâ-himeş İbrahim Paşa edâm-allahü ta'alâ iclâlehu vedâ'afehu bî'l-izzî ve't-te'yîdî ikbâlehu müfevvez-i uhde-i kifâyet-i âsafâneleri olan mehâmm-ı umûrda bezl-i makdûr ve sedd-i sügûr eyleyüp devlet-i aliyyemin ırzını tek milden gayrı pîşeleri ve dâimâ rizây-ı hümayûn-ı pâdişâhânemi tahsilden gayri endişeleri olmadığından kemâl-i sadâkat ve mezîd-i istikâmet ile tanzîm-i umûr-ı dîn ü devlet ve tensîk-ı mehâmm-ı mülkü millet ve tatyîb-i kulûb-ı fukara ve zu'afa ve ikrâm ü ihtirâm-ı ulemâ ve sulehâ ve mürâ'ât-ı merâsim-i tabakât-ı enâm ve riâyet-i kavânîn-i asâkir-i islâmde ciddî mevfur ve ihtimam-ı bî-kusûr ile müddet-i yesîrede ahvâl-i behemzede-i berâyâya nizâm verüp girdâr-ı sencîde ve etvâr-ı pesendîde ile beyne'l-enâm nice âsâr-ı bedî'aları bedîdâr ve mesâ'î-i cemîle-i meşkûreleri zâhir ü âşikâr olduğundan mâadâ kendülere zâd-ı me'ad istîshab ve taraf-ı hümayûn-ı şahâneme duây-ı hayr isticlâb etmek için ikâmet-i hayrât u mesâ'îye mücidd ü sâ'î olmalarıyla ecdâd-ı izâm-ı cennet-makâm ve âbây-ı kirâm-ı magfiret-fercâm nevvâr allahü ta'alâ merâkidehüm bi-nürü'l-gufrân hazretlerinin evkât-ı saltanatlarında sadr-ârây-ı sadâret-i uzma olan vüzerây-ı nasfetâyîn cûybâr-ı mezâhib-i mülûkânemden iğtirâk-ı zülâl-i re'sü'l-mâlgînâ vü yesâr ve pertev-i inâyet-i pâdişâhânemden istîfâde-i envâ-ı

miknet ve iktidar ile nice hayrât-ı bakıyyetü'l-hasenât ve sadakât-ı fâizetü'l-berâkât ihyâ ve ibkâsile ilâ hâze'l-eygâm hüsn-i zikr ve ...⁹ meâsir-i celileleri pirâyge-i elsine-i enâm olduğu gibi kendülerinin dahi tedârik-i zâd-ı ukbâya ecell-i vesâil ve ihrâz-ı fevz ü necâha edell-i delâil olan hayrât-ı müberrât ile zikr-i hayr-ı nâm-ı mahmedet-irtisâmı ilâ yevmî'l-kıyâm nigâste-i cerîde-i eygâm olmağışün . . . . شرف الى مولدى من شرف ميسلك الى مولدى من شرف ميسلك mîsdâkıncâ Niğde sancağında vâkî matla'-ı üftâde-i zât-ı selimleri olan Nevşehir'de müceddeden bir câmi'-i şerif ve medrese-i latîf ve sâir hayrât-ı cemîle binâ ve ihyasına muvaffak olmaları ve تعمر مساجد الله من آمن بالله واليوم الآخر¹⁰ fehvây-i sa'âde-i ihtivâsından hisse-mend-i sehm-i evfâ olup lâkin vezâ'if-i hademe ve mürtezika ve masârif-i sâire müteferrikasına vakf ü şart kılınacak irâdın tedâriki mevâhib-i aligye-i mülûkâne ve mevâcib-i seniyye-i hüsrevâneme muhtâc olmağın havâss-ı humâyûnumdan olup Haleb muhassillığı âklâmından bin beşyüz doksan kuruş mal ve kalemiyyesi olan nefsi-karye-i Hârim¹⁰ ve tevâbî'inden olan karye-i Hacı-Muallâ ve mezra'a-i Karatepe ve karye-i . . . .¹¹ ma'a mezra'a-i سحر عين (Sihri-ayn?) ve بناطروس (Banatros)¹² ve Niğde sancağında senevî sekiz yüz seksen sekiz kuruş malı olan nefsi-Ürgüb ve Eneği (انكي) ve Göre (كوره)¹³ ve Melegöbi (ملهكي)¹⁴ ve Aksaray sancağında Tuz nâm karyeler ile Memleha'nın yerlerine mîrîyi kesr ü noksan tertibinden sıyânet için iki kat îrad tedârik olunmak üzere Mora muhassillığının cizyeden mâadâ muayyen olan mâl-ı mîrîsine iki bin beş yüz kuruş ve Gümüşhane mukâtaasına dahi iki bin beş yüz kuruş zamm olunup zikr olunan evkâfına ilhâk olunmak için kendülere temlîk olunmak üzere ihsân-ı hümayûnum erzânî kılınmağı rikâb-ı kâm-yâb-ı mülûkâneme arz u telhîs

⁹ Kâğıt yıpranmış olduğu için okunamıyor.

¹⁰ Antakya-Haleb yolu üzerinde ve Antakya'nın kuzey doğusunda bir kaza merkezidir (René Dussaud, aynı eser, Pafta X).

¹¹ Buradaki yer ismi okunamadı.

¹² Bu mahalleri tesbit etmek mümkün olamadı.

¹³ Kur'ân, IX, 19.

¹⁴ Son teşkilât-ı mülkiyede köylerimizin adları, 1928, s. 1022.

¹⁵ Bu karyenin ismi vesikalarda ملى كوى şeklinde yazılmış isede, Niğde vilâyetinin, Nevşehir kazasında, كوى imlâsile yazılı bir köy mevcuttur (Bk. Son teşkilât-ı mülkiye de köylerimizin adları, 1928).

eylediklerinde avâtıf-ı aliyye-i amîmetü'l-berâkât-ı pâdişâhâne ve avârif-i celile-i şâmiletü'l-eknâf-ı kerimânemden zikr olunan kurâ ve mezârî ve memlehaları havâss-ı hümâyûnumdan ifrâz u tefkîk ve sadr-ı âzam-ı müşârün-ileyhe itâ ve temlik edüp şeref-efzây-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûnum mücebince bin yüz kırk senesi receb-i şerîfinin on ikinci gününde mahâlleri Tevkî'i kalemî ile tashîh ve Defterhâne-i âmire'mden sûret-i icmâl verilmekle hakkında mezîd inâyet-i celile-i şâhâne ve...¹⁶ re'fet-i seniyye-i mülûkânem zuhûra getirilüp bu mülk-nâme-i hümâyûn-ı meserret-nümân ve bu menşûr-ı fâizü'n-nûr-ı atûfet-meşhuni verdim ve buyurdum ki zikrolunan kurâ ve mezârî ve memleha ve b'l-cümle levâhik u tevâbî ve mahsûlât u menâfi' ve âşâr-ı şer'iyye ve rûsûmât-ı kanûniyyesi ile Sadr-ı âzam-ı müşârünileyhin mülk-i mahz-ı sahîh ve hakk-ı sarf-ı sarîhi olup neslen ba'de neslin ve fer'an ba'de aslin ilâ-maşallahü ta'alâ keyfe-mayeşâ ve men yuhtâ temellük ve envâ-ı vücûh-ı mülkiyyet ile tasarruf edüp dilerlerse hibe ve tescil ve isterlerse vakf ü tesbîl eylliye ol babda usûl-i şecere-i keyânî ve fûrû-t devha-i osmânî yâni evlâd-ı emcâd-ı âli-nijâd ve ensâb-ı a'kâb-ı saltanat-nihâd ve vüzerây-i âli-mikdâr ve ümerây-i zev'l-iktidâr ve defterdârân-ı emvâl ve mübâşirîn ve ummâl ve kuzât ve nuvvâb ve âhardan bir ferd kâ'inen men kâne ve sebeben mine'l-esbâb ve vechen mine'l-vücûh ta'arruzu taaddî ve tagyîr u tebdîl ve tahrikü tahvîline şurû ve tasaddî eylemiye her kim riâyet-i şurût-ı mülkiyyet ve vakfiyyetinde tehâvün ve takşîr eder ise indallahü'l-meliki'l-mu'in idâd-ı mücrimîn ve fırka-i âsimînden ma'dûd olup فتن بدله

فتم بعد ما سمعته فأنما أتمه على الذين يبطلونه إنا لله سميع عليم

va'd ü vâid-i azîmine mazhar olalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe itimâd kılolar.

Fî 18 Receb sene 1140

Muhasebe-i evvel Fî 20 Receb sene 1140 Yazılmıştır.

Mülknâme-i hümâyûn kayd olunmuştur Fî 20 Receb sene 1140¹⁸

3

Havâss-ı hümâyûndan Niğde sancağında senevî sekiz yüz seksen kuruş malı olan nefsi Ürgüb ve Eneği ve Göre ve Melegöbi ve Aksaray sancağında Tuz nam karyeler ile Memleha ve Haleb

¹⁶ Kâğıt yıpranmış olduğu için okunamadı.

¹⁷ Kur'an, II, 181.

¹⁸ Başbakanlık Arşivi, Maliye Defterleri, dosya nr. 5797.

muhasıllığı aklâmından senevî bin beşyüz doksan kuruş mal ve kalemiyyesi olan nefsi karye-i Hârim ve tevâbî'i Hacı-Muâlla ve mezra'a-i Karatepe ve karye-i ... ma'a mezra'a-i سحر عين ve Banatros nam kurâ ve mezârî ve memlehanın mâl-ı mîrisine nâfi' olmak ve yerine iki kat irâd zamm olunup kesr ve noksândan si-yânet için kadîmî mukayyed ve mahsûs olan mallarından mâadâ iki bin beş yüz kuruş Gümüshâne mukâta'asına ve iki bin beşyüz kuruş dahi Mora muhasıllığının cizyeden mâadâ senevî muayyen olan mâl-ı mîrisine zamm ve bu vechile cânib-i mîriye nef'-i azîm olmağla zikr olunan kurâ ve mezârî ve memleha düstûr-ı ekrem müşîr-i ešham vezîr-i âzam-ı sûtûde-şiyem ve dâmad-ı muhterem İbrahim Paşa edâm-allahü ta'alâ iclâlehunun Nevşehir'de bünyâd ve ihyâ buyurdıkları câmi'-i şerîf ve medrese-i latîf ve sâir vakıflarına ilhâk olunmak için havâss-ı hümâyûndan ifrâz ve kendülere temlik olunmak üzere ihsân-ı hümâyûn erzânî kılınmasın rikâb-ı kâm-yâb-ı cihan-bân-ı mülûkâneye arz u telhîs eylediklerinde şeref-efzây-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile ihsân-ı hümâyûn-ı pâdişâhâne olmağla defter-i icmâl ve müfussalî getirdüp zikr olunan nefsi Ürgüb ve Eneği ve Göre ve Melegöbi ve Tuz ve Memleha ve nefsi Hârim ve tevâbî'i olan karye-i Hacı-Muâlla ve mezra'a-i Karatepe, ve karye-i ... ma'a mezra'a-i سحر عين ve Banatros'un mahalleri vezîr-i âzam-ı müşârünileyhe temlik olunup, mülk-nâme-i hümâyûn ihsân olunmak ve mukâbelesinde olacak mâl-ı mîrî zamîmeleri için iktizâsına göre Baş-muhâsebeye sûret verilmek üzere tashîh olunmak için hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile sâdir olan fermân-ı celilü'l-kadr mücebince nefsi Ürgüb ve Eneği ve Göre ve Melegöbi ve Tuz ve Memleha ve nefsi Hârim ve tevâbî'i olan Hacı-Muâlla ve mezra'a-i Karatepe ve karye-i ... ma'a mezra'a-i سحر عين ve Banatros nâm mahâllerin havâss-ı hümâyûndan ifrâz u tefkîk ve Vezîr-i a'zam-ı müşârünileyhin Nevşehir'de olan vakıflarına ilhâk ve mülk-nâme-i hümâyûn itâ olunmak ve mukâbelesinde olacak mâl-ı mîrî zamîmeleri için iktizâsına göre Baş-muhâsebeye sûretleri verilmek üzere mahâllerin kalemle tashîh eylesin deyû bu hakîre hütâben sâdir olan emr-i âli-şân mücebince tashîh olundu. Fî 12 Receb sene 1140

Ba hatt-ı Tevkî'i¹⁹

¹⁹ Başbakanlık Arşivi, aynı dosya.

Bu metin, vesika tomarında üç defa ayrı ayrı yazılmış, fakat her birinin altındaki temlik edilen yerlere ait izahat, değişik o'arak ana hatlarıyla şu şekilde kayd olunmuştur:

1

Der livây-i Haleb
Nefs-i Hârim tâbî'-i mezbûr
Hâsil ter-vech-i maktû' ve rûsûm-ı örfigge.... 17992.

2

Der livây-i Niğde
Zeamet-i nefsi-ü Ürgüb 24000
Bu dahi vezîr-i müşârûnileyhe temlik olunmuştur. Fî 12 Receb sene 1140. Ba hatt-ı Tevkî'i.

Der livây-i Niğde
Zeamet-i karye-i Enegi tâbî'-i Ürgüb Dîvânî 27000/25000
Bu dahi vezîr-i müşârûnileyhe temlik olunmuştur. Fî 12 Receb sene 1140. Ba hatt-ı Tevkî'i.

Der livây-i Niğde
Hashây-i mîrlivây-i Niğde
Karye-i Göre tâbî'-i Uchisar 7000
Bu dahi vezîr-i müşârûnileyhe temlik olunmuştur. Fî 12 Receb sene 1140. Ba hatt-ı Tevkî'i.

Der livây-i Niğde
Hashây-i mîrimîrân-ı Karaman
Karye-i Melegöbi tâbî'-i Melegöbi 22548
Sûret-i Defter-i cedîd-i icmâl-i sultânî budur ki nakl olundu. Tah-rîren evâsit-ı şehri Receb sene 1140.

3

Der livây-i Aksaray
Hashây-i mîrlivây-i Aksaray
Tuz tâbî'-i.... ma'a memleha Dîvânî 33500
Sûret-i Defter-i cedîd-i icmâl-i sultânî budur ki naklolundu.
Tahrîren evâsit-ı şehri Receb sene 1140.